

CORELAȚIA CANTITATIV-CALITATIV ÎN EVOLUȚIA ECONOMIEI ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA 1950-1990^{x)}

- încercare de quantificare -

dr. Gheorghe ZAMAN,
Zizi GOSCHIN

1. Considerații preliminare

Surprinderea că mai acoperitoare a laturilor cantitativă și calitativă în evoluția pe termen lung a economiei românești, pe baza analizei contribuției mai multor factori de producție, reprezintă un demers cu semnificații profunde atât pentru cunoașterea premiselor istorice ale tranzitiei României la economia de piață, cât și pentru fundamentarea unor instrumente operationale de politică macroeconomică vizând realizarea acestei tranzitii cu costuri economico-sociale minime.

Actualitatea relației cantitativ-calitativ în dinamica economică se bucură de o permanență indiscutabilă, cu particularizări în fiecare fază a procesului respectiv. Pentru economia românească în tranzitie la mecanismele pieței, afirmarea laturilor calitative ale acestora (eficiență, profitabilitate, competitivitate) este o cerință a cărei satisfacere vine să valideze soliditatea liberei inițiative, vigorarea proprietății private, și nu în ultimă analiză, însăși reușita reformei. Asigurarea ieșirii din criză și a relansării economiei românești exclusiv pe seama creșterii cantitative a consumului de resurse și factori de producție - atât de către mai dispunem în prezent - reprezintă un simulacru care, pe termenele mediu și lung, conduce din nou la dezechilibru, criză și o epuizare cu mult mai gravă a resurselor și avuției țării.

Pornind de la unanimitatea de opinii potrivit cărora în procesul creșterii (recesiunii) economice a unei țări acționează simultan, combinat și în proporții diferite factori de influență cantitativi (extensivi) și calitativi (intensivi), în prezentul studiu ne propunem disocierea acestei influențe în cazul economiei românești, pe diferite orizonturi de timp și categorii de factori de producție (forță de muncă, fonduri fixe, costuri totale și materiale).

Obiectivul urmărit în acest studiu îl constituie delimitarea mai multor tipuri de "creștere sau declin" economic, în funcție de intensitatea acțiunii unuia sau altuia dintre factorii de influență analizați. Totodată, dorim să relevăm, pe baza analizei întreprinse, insuficiența abordării evoluției economiei naționale numai prin luarea în considerare a influenței unui singur factor de producție. Mai concret, încercăm să soluționăm situația ambiguă în care, de exemplu, procesele și fenomenele economice analizate prin prisma acțiunii unuia dintre factorii de producție relevă caracterul intensiv al creșterii, în timp ce, analiza contribuției altui factor evidențiază caracterul extensiv al acesteia. Fără a subestima rolul analizei separate a contribuției fiecărui factor la evoluția economică, în condițiile ipotezei caeteris paribus, considerăm că, studierea influenței simultane a mai multor factori, se

^{x)} Studiul a fost selecționat și prezentat, în cadrul Secțiunii "Creștere economică", la cel de al X-lea Congres Mondial al Asociației Internaționale a Economiștilor (Moscova, 24-28 august, 1992).

constituie într-o abordare complementară. Aceasta, cu atât mai mult cu cit, este de natură să aprofundeze problematica dificilă și complexă a creșterii economice în condițiile unei întrepătrunderi tot mai accentuate a factorilor de producție și ale măririi numărului variantelor de combinare și substituire a lor, ca urmare a diferitelor influențe de natură endogenă sau exogenă, puse în permanentă mișcare de progresul tehnic și în determinare secentială ca urmare a transformărilor de esență, necesitate de schimbări ale organizării economico-sociale a producției, așa cum este cazul tranzitiei de la sistemul totalitar, hipercentralizat la cel al mecanismelor de piață liberă concurențială.

Remarcăm de asemenea, în mod preliminar, că în evoluția diferitelor componente sau sectoare ale unei economii, tipurile de creștere "pur extensivă" (cantitativă) sau "pur intensivă" (calitativă) nu reprezintă singurele cazuri posibile, cele două tipuri de dezvoltare coexistând în anumite segmente sau pentru anumiți factori de influență.

Interferența factorilor cantitativi și calitativi ai producției, în cele din urmă, la nivel macroeconomic, permite desprinderea "supremației" unuia dintre ei, ceea ce-i și determină conferirea atributului de preponderență.

Dezvoltarea ciclică a economiilor naționale, indiferent de mărimea perioadei la care se referă ciclul respectiv, impune necesitatea unei abordări prudente a irreversibilității trecerii de la creșterea extensivă la cea intensivă. Cu alte cuvinte, nu se poate exclude în mod automat revenirea la tipul de creștere extensivă (cantitativă) desigur pe baze economico-sociale și tehnice diferite, după ce anterior se înregistrase un proces de creștere cu caracter preponderent intensiv.

Pornind de la caracterul ciclic al evoluției economiei, ca și de la

specificitatea acțiunii diferenților factori de producție, pe etapele (fazele) ciclului respectiv, considerăm că stimularea aspectelor benefice ale acestuia sau, dimpotrivă, atenuarea celor nefavorabile, în posida datum-ului lor obiectiv, pot fi obținabile, în măsură mai mare sau mai mică, printr-o adevarare în timp și spațiu a politicii economice, la diferite niveluri de organizare a agenților din economia națională. Mai concret, se poate constata că alternarea fazelor de avînt cu cele de recesiune, de fapt, apare ca o traectorie logică implacabilă, explicită mai cu seamă prin ciclicitatea procesului inovațional, a progresului tehnic și a științei în general¹⁾. Diminuarea însă a duratei recesiunii reprezintă un imperativ de care orice factor de decizie este conștient dar, pe care, din păcate, nu este întotdeauna în măsură să-l satisfacă. Extinderea acestei durate, peste anumite limite, cu efecte care depășesc diferențele praguri de suportabilitate economico-socială reprezintă simptomul instalării stării de criză în economie, care, evident, nu poate fi pusă numai pe seama înscrierii în mod obiectiv în faza descendentală a ciclului economic.

Ne propunem în studiul de față, să analizăm, raportul cantitativ-calitativ²⁾ în evoluția economiei românești în perioada 1950-1990, utilizînd în acest scop un model economico-matematic pentru cazul general a "n" factori de producție cu influență separată și/sau simultană.

Oricît ar părea de neverosimil, vom încerca să demonstrăm că elementele de natură cantitativă și calitativă acionează deopotrivă în fazele creșterii sau ale declinului economic.

De fapt, pentru perioada prezentă, un interes practic deosebit îl prezintă și analiza particularităților declinului economic prelungit în care se află economia românească, pe baza unei metodologii transpusă specific din sfera

analitică a creșterii economice.

2. Prezentarea modelului

Premisa teoretică fundamentală a modelului pe care îl propunem rezidă în coroborarea factorului de natură cantitativă, exprimat sub forma costurilor (mărimea inputurilor), cu cel de natură calitativă al cărui purtător principal îl reprezintă indicatorii de eficiență (calitatea utilizării inputurilor). Cei doi factori sunt analizați în dinamică, pe baza introducerii factorului timp-t care reprezintă modificarea secvențială, pe anumite perioade considerate. Pe baza acestei premise, eficiența economică E(t) se poate exprima în felul următor:

$$E(t) = \frac{R(t)}{C(t)}, \text{ în care}$$

R(t) - efectul, rezultatul; C(t) - costul, efortul.

Din expresia de mai sus, R(t) poate fi exprimat, în funcție de cei "n" factori de producție care-l influențează, în felul următor:

$$R(t) = E_1(t) \cdot C_1(t) \quad (1)$$

⋮

$$R(t) = E_n(t) \cdot C_n(t)$$

Prin însumarea egalităților din relația (1) rezultă:

$$n \cdot R(t) = \sum_{i=1}^n E_i(t) \cdot C_i(t) \quad (2)$$

Relația (2) pune în dependență funcțională mărimea rezultatelor, efectelor (în cazul nostru venitul național sau producția globală) cu aspectul calitativ E_i(t) și cel cantitativ C_i(t)³.

Evoluția în timp a procesului economic poate fi cuantificată prin utilizarea

derivatorilor. Se calculează derivata de ordinul întâi, în raport cu timpul (t), a relației (2) și rezultatul obținut se împarte cu R(t), ajungindu-se la:

$$\begin{aligned} n \frac{R'(t)}{R(t)} &= \sum_{i=1}^n \left(\frac{E'_i(t) \cdot C_i(t)}{E_i(t) \cdot C_i(t)} \right) + \\ &+ \frac{E_i(t) \cdot C'_i(t)}{E_i(t) \cdot C_i(t)} \end{aligned} \quad (3)$$

Simplificând, relația (3) devine:

$$\frac{R'(t)}{R(t)} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{E'_i(t)}{E_i(t)} + \frac{C'_i(t)}{C_i(t)} \right) \quad (4)$$

După cum se poate deduce, raportul $\frac{R'(t)}{R(t)}$ reprezintă viteza relativă de schimbare a rezultatelor în funcție de timp, fiind determinat direct proporțional de variația laturilor calitative ($\frac{E'_i(t)}{E_i(t)}$ - eficiența marginală) și cantitative ($\frac{C'_i(t)}{C_i(t)}$ - costuri marginale incorporate în cei "n" factori considerați).

Pentru comoditatea analizei economice, raportul $\frac{R'(t)}{R(t)}$ îl vom aproxima prin mărimea V_R - denumită în continuare viteza relativă de schimbare a rezultatului R_t - determinată pe baza expresiei:

$$V_R = \frac{(R_t - R_0) : t}{(R_t + R_0) : 2}, \text{ în care}$$

R_t și R_0 reprezintă mărimea R în anul curent și respectiv anul de bază.

Dacă în relația (4) înlocuim vitezele relative ale eficienței - V_{e_i} și respectivele costului - V_{c_i} , se va ajunge la următoarea expresie:

$$\begin{aligned} V_R &= \frac{1}{n} \sum_i (V_{e_i} + V_{c_i}) = \\ &= \frac{I}{n} \sum_i V_{e_i} + \frac{1}{n} \sum_i V_{c_i} \end{aligned} \quad (5)$$

Așadar, V_R nu este altceva decât o sumă

de viteze relative medii⁴⁾, V_e și V_c , ale factorilor calitativi și cantitativi:

$$V_R = V_e + V_c \quad (6)$$

Dacă la stînga și la dreapta, relația (6) se împarte cu V_R se obține:

$$1 = \frac{V_e}{V_R} + \frac{V_c}{V_R} \text{ ceea ce este echivalent}$$

cu:

$$1 = \frac{V_e}{V_e + V_c} + \frac{V_c}{V_e + V_c} \quad (7)$$

Se poate observa că termenii din membrul doi al relației (7) reflectă ponderi ale factorilor calitativi-intensivi K_{int} și cantitativi-extensiivi K_{ext} respectiv:

$$K_{int} = \frac{V_e}{V_e + V_c} \text{ și } K_{ext} = \frac{V_c}{V_e + V_c}$$

În aceste condiții, relația (7) devine:

$$K_{int} + K_{ext} = 1 \quad (8)$$

Deci, cei doi parametri K_{int} și K_{ext} constituie coeficienții medii de variație (modificare) de natură intensivă și respectiv extensivă, atribuiți factorilor de influență a producției.

În mod analog, pentru fiecare factor de producție "i" se poate determina contribuția laturii sale cantitative și a celei calitative la obținerea rezultatului final, conform relațiilor:

$$K_i^{int} = \frac{V_{ci}}{V_R}, \quad K_i^{ext} = \frac{V_{ci}}{V_R} \quad (9)$$

Totodată, prin împărțirea relației (5) cu V_R , se obține:

$$\frac{1}{n} \sum_i K_i^{int} + \frac{1}{n} \sum_i K_i^{ext} = 1 \quad (10)$$

Din relația (6) și dezvoltările ulterioare ale acesta (7) - (10), se pot stabili mai multe tipuri de evoluție a economiei naționale, în funcție de raporturile existente între dinamicile coeficienților de eficiență, ale mărimii costurilor și rezultatelor.

O primă clasificare a tipurilor de evoluție economică se referă la creștere (dezvoltare), pe de o parte, și declin (descreștere), pe de alta. În cazul creșterii,

viteza relativă de modificare a efectelor este pozitivă ($V_R > 0$), iar în cel al scăderii este negativă ($V_R < 0$).

La rîndul său, creșterea economică se poate clasifica în următoarele tipuri:

1. creșterea exclusiv extensivă (CEE), în cadrul căreia amplificarea cheltuielilor (costurilor) depășește ritmul de scădere al eficienței economice; acest tip de creștere ar putea fi caracteristic perioadei de început a unei activități productive, cind se încercă atingerea parametrilor tehnico-economici scontați;

2. creșterea preponderent extensivă (CPE), în care are loc o dinamică în devans a costurilor față de dinamica eficienței (adică $V_c > 0, V_e > 0, V_c > V_e$);

3. creșterea exclusiv intensivă (CEI) presupune o dinamică ascendent-pozițivă a eficienței, indiferent de faptul dacă scad sau rămân constante cheltuielile de producție; practic, acest tip de dezvoltare reprezintă un caz ideal către care ar trebui să tindă orice proces de producție; utilizând simbolurile din model, CEI se caracterizează prin următoarele inegalități: $V_c \leq 0, V_e > 0$;

4. creșterea preponderent intensivă (CPI) reprezintă un tip mixt de creștere în cadrul căruia sporesc și eficiența și cheltuielile, eficiența crescând într-un ritm mai rapid decât cheltuielile:

$$V_c > 0, V_e > 0, V_c < V_e$$

În ceea ce privește tipurile de declin economic (scădere), se pot distinge următoarele situații:

5. scădere exclusiv extensivă (SEE), caz în care creșterea eficienței factorilor ($V_e > 0$) este anihilată de scăderea (în mărime absolută) mai puternică a inputurilor (cheltuielilor):

$|V_c| > V_e, V_c < 0$; economia se situează într-o fază de recesiune, fără a reprezenta totuși cea mai gravă dintre situații, dat fiind faptul că, în pofida reducerii volumului absolut al producției,

eficiența economică este în creștere datorită unei reduceri mai intense a cheltuielilor;

6. scăderea preponderent extensivă (SPE), caracterizată prin reducerea simultană a eficienței și consumului de factori, în condițiile în care elementul cantitativ, de costuri, este mai puternic resimțit - ($V_e < 0, V_c < 0, |V_c| > |V_e|$); în această situație, gravitatea recesiunii este relativ mai mare decât în cazul anterior, întrucât ambele caracteristici ale evoluției se încadrează pe o pantă net descendentală;

7. scăderea exclusiv intensivă (SEI) își are unica sursă în înrăutățirea situației pe planul eficienței economice ($V_e < 0$); creșterea cantitativă ($V_c > 0$) a input-

urilor nu se poate repercuția pozitiv asupra rezultatelor economice întrucât factorul cantitativ are influență mai slabă: $V_c < |V_e|$; acest tip de scădere, pe un plan general, este de preferat celui de al doilea tip (SPE), dar oricum este inferior primei variante (SEE);

8. scăderea preponderent intensivă (SPI) este o descreștere mixtă a producției, provocată de acțiunea combinată, în sens negativ, a influențelor de natură cantitativă și calitativă, factorul intensiv-calitativ fiind hotăritor ($|V_c| < |V_e|, V_c, V_e < 0$; această situație este caracteristică stărilor de criză economică în cea mai gravă formă a lor, constituind practic cel mai dezavantajos tip de stare a economiei.

Tipuri de evoluție economică

Tabelul nr. 1

CREȘTERE pe seama factorilor $V_R > 0$				SCĂDERE ^{x)} pe seama factorilor $V_R < 0$			
Extensivi - cantitativi		Intensivi - calitativi		Extensivi - cantitativi		Intensivi - calitativi	
$V_c > 0$	$V_e > 0$	$V_c > 0$	$V_e > 0$	$V_c < 0$	$V_e < 0$	$V_c < 0$	$V_e < 0$
exclusiv	preponderent	exclusiv	preponderent	exclusiv	preponderent	exclusiv	preponderent
CEE	CPE	CEI	CPI	SEE	SPE	SEI	SPI
$V_e < 0$	$V_e > 0$	$V_c < 0$	$V_c > 0$	$V_e > 0$	$V_e < 0$	$V_e > 0$	$V_c < 0$
$ V_c > V_e $	$V_c > V_e$	$V_c < V_e $	$V_e > V_c$	$ V_c > V_e $	$ V_e < V_c $	$V_c < V_e $	$ V_c < V_e $
$R_{ext} > 1^{xx}$	$0 < R_{ext}, R_{int} > 1$	$R_{int} > 1$	$0 < R_{int}, R_{ext} < 1$	$R_{ext} < 0$	$R_{ext}, R_{int} < 0$	$R_{int} < 0$	$R_{int}, R_{ext} < 0$
$R_{int} < 0$	$R_{ext} > R_{int}$	$R_{ext} < 0$	$R_{int} > R_{ext}$	$R_{int} > 0$	$ R_{ext} > R_{int} $	$R_{ext} > 0$	$ R_{int} > R_{ext} $
	$R_{ext} > 0,5$		$R_{int} > 0,5$		$ R_{ext} > 0,5$		$ R_{int} > 0,5$

x) sinonimă cu recesiune, recul, creștere negativă, descreștere, declin, criză pentru anumite intervale de timp.

xx) $K_{int} + K_{ext} = 1$ în toate cele opt tipuri de evoluție economică; mărimea limită 0,5 în cazul coeficienților K_{int} și K_{ext} a fost adoptată în mod convențional, decurgind din reprezentarea grafică a tipurilor de evoluție economică.

Pentru o mai bună înțelegere a caracteristicilor tipurilor de creștere/descreștere economică anterior analizate prezentăm un tabel sintetic al acestora (tabelul nr. 1), care permite atât evidențierea unor trăsături comune, cât și a particularităților fiecărui.

Tipologia evoluției economice, în funcție de dinamica pe care o înregistrează corelația laturilor cantitative și calitative ale acesteia, poate fi reprezentată și sub

formă grafică geometrică (fig. nr. 1), pe baza utilizării sistemului axelor de coordinate în care pe abscisă sunt reprezentate cheltuielile (elementul cantitativ - V_c), iar pe ordinată eficiența (elementul calitativ - V_e).

3. Aplicarea modelului la cazul economiei românești

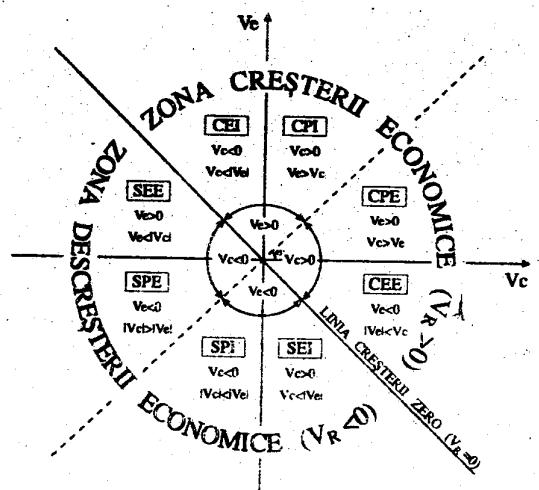
Pornind de la importanța factorilor de producție, ca și de la informația statistică

disponibilită, vom încerca să aplicăm modelul teoretic prezentat în forma sa generală în capitolul doi din punctul de vedere al influențelor cantitativ-calitative ale numărului populației ocupate (L), volumul fondurilor fixe (F), cheltuielilor materiale (C_m) și respectiv productivității muncii (W), eficienței fondurilor fixe (e_f) și eficienței cheltuielilor materiale (e_c). Ca variabilă de rezultat s-a

considerat venitul național ($VN \equiv R$).

Utilizând formulele modelului propus pentru cei trei factori de producție luăți în considerație (L , F , C_m), se determină în final relația:

$$V_{VN} = \frac{1}{3} (\underbrace{V_W + V_L + V_{ef}}_{\text{forță de muncă}} + \underbrace{V_F}_{\text{fonduri fixe}} + \underbrace{V_{ec} + V_C}_{\text{chetuieli materiale}})$$

Fig. nr. 1 Reprezentarea grafică a tipurilor de evoluție economică

În cazul celor trei factori, aplicînd formula (10), vom putea evidenția contribuția laturilor lor cantitativă și calitativă la viteza relativă a evoluției venitului național (V_{VN}).

Pentru o mai bună înțelegere, vom prezenta în continuare (tabelul nr. 2) formulele de calcul ale coeficienților intensivi și extensivi care se referă la factorii analizați.

Factori	Forță de muncă	Fonduri fixe	Costuri materiale
Coefficienți			
Intensivi	$K_{int}^L = \frac{V_w}{V_{VN}}$	$K_{int}^F = \frac{V_{ef}}{V_{VN}}$	$K_{int}^{Cm} = \frac{V_{ec}}{V_{VN}}$
Extensivi	$K_{ext}^L = \frac{V_L}{V_{VN}}$	$K_{ext}^F = \frac{V_F}{V_{VN}}$	$K_{ext}^{Cm} = \frac{V_{cm}}{V_{VN}}$

Împărțind formula (12) cu V_{VN} se obține ecuația:

$$1 = K_{int}^L + K_{int}^F + K_{int}^{Cm} + K_{ext}^L + K_{ext}^F + K_{ext}^{Cm} = K_{int} + K_{ext} \quad (13)$$

in care:

$$K_{int} = \frac{V_w + V_{ef} + V_{ec}}{3V_{VN}},$$

$$K_{ext} = \frac{V_L + V_F + V_{CM}}{3V_{VN}}$$

Valorile K_{int} și K_{ext} reprezintă coeficienții medii ai influenței combinate a factorilor intensivi și extensivi asupra vitezei de variație a venitului național. Putem săadar stabili fără ambiguitate predominanța uneia sau alteia dintre influente, ținându-se seama că, prin calcul, între cei doi coeficienți medii se pot stabili relații exprimate sintetic prin: $K_{int} > < K_{ext}$.

Informația statistică necesară aplicării modelului a fost preluată în principal din Anuarul Statistic al României, anul 1990 (date reevaluate) ca și din surse ale Comisiei Naționale pentru Statistică (anul 1990). Folosind indicii de dinamică, mărimea indicatorilor a fost recalculată în prețuri comparabile. Analiza pentru cazul economiei românești a fost efectuată decenal (perioada 1950-1980), pe intervalul 1980-1987 și anual începînd cu anul 1987. Periodizarea a avut îndeosebi în vedere informația statistică disponibilă, precum și momentele de modificare a tendinței în evoluția fenomenelor economice.

În tabelul nr. 3 redăm datele de intrare necesare aplicării modelului propus, care cuprind mărimele absolute ale costului și eficienței ce revine fiecărui dintre factori. Aceste date relevă următoarele aspecte în ceea ce privește evoluția eficienței macroeconomice pentru România, în perioada 1950-1990:

a) începînd din anul 1988, venitul național scade ca mărime absolută, ajungînd în anul 1990 să fie mai redus decît nivelul acestuia din anul 1980 (respectiv 498,6 mld. lei față de 513 mld. lei); scăderea venitului național a fost de dimensiuni relativ reduse în anul 1988, continuîndu-se cu un volum absolut sensibil amplificat în anii 1989 și 1990, previzionîndu-se o tendință de scădere, de proporții mai reduse, și pentru anul 1991;

b) productivitatea muncii a înregistrat

scăderi destul de mari începînd cu anul 1988, iar eficiența fondurilor fixe s-a înrăutățit continuu îndeosebi din anul 1980, ceea ce atestă în mod evident subutilizarea capacitaților de producție, (construite pe seama unui îndelungat și susținut efort de acumulare);

c) eficiența cheltuielilor materiale, în perioada analizată, a înregistrat oscilații, în anul 1990 înregistrîndu-se o creștere față de anul 1989, ceea ce se explică mai ales prin restricționarea posibilităților de aprovizionare cu materii prime și materiale.

În anul 1990, față de anul 1989, se constată o înrăutățire a indicatorilor de eficiență economică, cu excepția eficienței cheltuielilor materiale, aceasta fiind, după părere noastră, atât o consecință a dezechilibrelor structurale din anii anteriori cât și a perturbărilor economico-sociale, implicate de începutul tranzitiei de la economia totalitară la cea de piață.

Rezultatele calculelor efectuate pe baza utilizării modelului propus sunt prezentate în tabelul nr. 4 din care pot fi desprinse o serie de particularități ale procesului de creștere economică în România.

A. Din punctul de vedere al caracterului corelației cantitativ-calitativ pentru ansamblul economiei românești se constată următoarele:

- pe întreaga perioadă 1950-1980, creșterea economică în România a avut un caracter preponderent extensiv (tipul 2), ceea ce confirmă o dinamică mai susținută a consumului cantitativ de factori comparativ cu eficiența, coeficientul mediu intensiv înregistrînd valori sub 0,5;

- în intervalul 1980-1987, creșterea economică în România s-a datorat în exclusivitate amplificării cantitative a inputurilor (factorul extensiv); mărirea rezultatelor economice a fost încetinită de descreșterea indicatorilor de eficiență (factorul intensiv);

- începînd cu anul 1988, pînă în anul 1989, în economia românească se constată o schimbare de evoluție, în sensul că se înregistrează o descreștere economică pe care, potrivit tipologiei noastre, am denumit-o scădere datorată factorului intensiv (SEI), în sensul că, viteza de reducere a eficienței economice a fost mai puternică decît creșterea cantitativă a inputurilor producției, fiind cauza principală a declinului venitului național; într-adevăr, în această perioadă se constată o înrăutățire atât a utilizării aparatului de producție (fondurile fixe disponibile) cât și o creștere a consumurilor specifice de forță de muncă și materiale, ceea ce pune sub semnul întrebării acțiunea progresului tehnic în termeni reali;

- în anul 1990, economia românească se înscrie pe o traекторie de descreștere preponderent intensivă (SPI) ceea ce corespunde celei mai nefavorabile situații, potrivit criteriilor de apreciere a evoluției economice, adoptate în cadrul modelului propus; desigur, explicarea acestei stări a economiei românești necesită o analiză complexă a factorilor de influență, nu numai din punctul de vedere al raportului cantitativ-calitativ, dar și al corelației obiectiv-subiectiv în domeniul social-economic, marcat în țara noastră de începutul unor profunde transformări de sistem.

B. Din punctul de vedere al disocierii corelației intensiv-extensiv, pe factori de producție, putem releva următoarele aspecte:

- dacă pînă în anul 1987, productivitatea muncii a influențat în mod favorabil caracterul creșterii economice în România, începînd cu anul 1988 se constată o influență nefavorabilă a acestui factor calitativ, care a și contribuit la situația de declin economic;

- în ceea ce privește influența creșterii volumului forței de muncă, pe întregul interval analizat, aceasta, deși ar fi putut

crea un potențial favorabil de evoluție a economiei, a fost dominată de acțiunea mai puternică a factorului productivitatea muncii, care în ultimii trei ani a scăzut astfel încît, factorul forță de muncă, în această ultimă perioadă, a contribuit la reducerea venitului național (SEI); o creștere bruscă, în masă, a șomajului în economia românească, chiar dacă ar constitui o soluție aparentă îndemînă de îmbunătățire a productivității muncii în viitor, în realitate, va situa factorul forță de muncă pe traectoria scăderii economice preponderent intensive, situație și mai dezavantajoasă din punctul de vedere al măririi producției;

- deși factorul fonduri fixe a crescut cantitativ pe întreaga perioadă analizată, eficiența utilizării acestuia s-a repercutat în mod nefavorabil începînd din anul 1970;

- factorul cheltuieli materiale, prin natura sa cantitativă și acționat în direcția creșterii venitului național (exceptând anul 1990), în timp ce prin latura sa calitativă, chiar dacă a avut o evoluție contradictorie, nu a reușit să imprime perioadelor de creștere economică un caracter intensiv și nici să evite declinul economiei naționale, în posida aparenței acțiunii lui pozitive din anul 1990.

În încheierea studiului dorim, să desprindem cîteva concluzii referitoare la utilitatea practică a aplicării modelului propus.

În primul rînd, subliniem posibilitatea de cuantificare a contribuției unui număr extins de factori de producție la creșterea sau declinul economic, din punctul de vedere al caracteristicilor cantitative și calitative ale acestora.

Prin construcția sa, modelul oferă, în al doilea rînd, posibilitatea identificării caracteristicilor fundamentale ale evoluțiilor economice nu numai din punctul de vedere al creșterii, ci și al declinului. Deși literatura economică a proliferat în materie de dezvoltare

economică, în prezent trebuie completată și cu analize aprofundate ale reversului acestei creșteri, și anume ale declinului economic care se înregistrează în actuala perioadă de tranziție a României la mecanismele pieței și concurenței.

În al treilea rînd, modelul poate căptă valențe operaționale în sensul stabilitării priorităților de intervenție a factorului de decizie în sferele cele mai nevrălgice ale economiei, atât prin prisma stimulării

creșterii economice cât și a înlăturării stării de criză din economie.

În al patrulea rînd, metoda de analiză prezentată se poate aplica la diferite niveluri de agregare economică (macro, mezzo,micro) pentru diferite perioade de timp, permîșind selecția celor mai reprezentativi factori de influență, în funcție de specificul fiecărui domeniu, ceea ce constituie o condiție esențială pentru verosimilitatea rezultatelor obținute.

1) Schumpeter, J., "Business Cycle", Mc Graw-Hill, London, 1939.

2) Aspectul cantitativ se referă la mărimea absolută a consumului sau contribuției factorilor de producție, iar cel calitativ este reprezentat de eficiența economică lato-sensu a folosirii factorilor respectivi.

3) În aplicarea practică a modelului, vom recurge numai la trei factori de producție, și anume: fondurile fixe, forța de muncă și cheltuielile materiale; în funcție de scopurile urmărite, numărul factorilor luați în considerație poate fi extins.

4) mai explicit:

$$V_c = \frac{1}{n} \sum_i V_{ci}, \text{ iar } V_c = \frac{1}{n} \sum_i V_{ci}$$

5) Vezi: Buletinul nr. 1, Departamentul de previziune și orientare economică, Ministerul Economiei și Finanțelor, București, 1991, p. 5; este vorba de scăderea previzionată a produsului intern brut în România.

Tabelul nr. 3.

Evoluția principalelor indicatori ai economiei românești

Anul	Venitul național - mil. lei -	Productivitatea (lei VN / pers. ocupată)	Eficiența cheltuielilor materiale (lei VN/1 leu chelt. materiale)	Eficiența fondurilor fixe (lei VN/1 leu chelt. (fonduri fixe))	Populația ocupată la sfârșitul anului - mil. pers. -	Cheltuieli materiale - mil. lei -	Fonduri fixe (volumul mediu anual) - mil. lei
1990	34,2	4032,61	1,049	0,160	8377,2	32,6	213,4
1990	91,66	9610,28	1,091	0,260	9537,7	84,02	352,48
1970	204,86	20755,32	0,952	0,289	9875,0	215,3	684,55
1980	513,0	49564,74	1,049	0,284	10350,1	489,0	1807,85
1986	610,5	5729,18	0,882	0,211	10669,5	692,1	2897,05
1987	615,6	57432,87	0,883	0,199	10718,6	697,0	3087,1
1988	605,3	56018,29	0,844	0,185	10805,4	717,3	3270,6
1989	554,0	50832,4	0,750	0,161	10945,7	739,6	3442,65
1990	498,6	4427,06	0,813	0,142	11266,0	613,0	3513,05

Sursă: Calculă efectuate pe baza datelor (in prețuri comparabile la începutul perioadei) din Anuarul Statistic al României, pe anul 1990.

a) P.102-103, 230-231, 238-239, 250; date CNS pentru anul 1990.

b) Volumul mediu anual al fondurilor fixe și-a calculat pe baza balanței fondurilor fixe.

Tabelul nr. 4.
Contribuția factorilor intensivi și extensiivi la creșterea/săderea venitului național în perioada 1950-1990.

Perioada	Coeficienții medii integrali			Forță de muncă			Fonduri fixe			Cheltuieli materiale		
	FOR	FOR	Tip	K _L	K _w	Tip	K _F	K _f	Tip	K _m	K _c	Tip
1950-1960	0,482	0,547	CPE	0,141	0,884	CPI	0,5377	0,521	CPE	0,964	0,042	CPE
1960-1970	0,321	0,677	CPE	0,045	0,960	CPI	0,838	0,182	CPE	1,149	-0,178	CEE
1970-1980	0,335	0,669	CPE	0,053	0,954	CPI	1,050	-0,059	CEE	0,9055	0,111	CPE
1980-1987	-0,689	1,668	CEE	0,189	0,811	CPI	2,880	-1,934	CEE	1,934	-0,945	CEE
1987-1988 ¹⁾	2,836	-1,873	SEI	-0,4761	1,482	SEI	-3,434	4,340	SEI	-1,708	2,685	SEI
1988-1989	1,348	-0,350	SEI	-0,145	1,145	SEI	-0,578	1,567	SEI	-0,329	1,332	SEI
1989-1990	0,566	0,434	SPI	0,273	1,273	SEI	-0,192	1,192	SEI	1,192	-0,766	SEE

Note: 1) Semnificația semnelor coeficienților din tabel: a) semnul "plus" indică o acțiune a factorului considerat în același sens cu variația rezultatului final-venitul național (creștere- descreștere). De exemplu, semnul pozitiv al coeficientului productivității (K_w) în perioada 1987-1988, corelat cu săderea venitului național în acest interval arată că factorul productivitate a contribuit la reducerea outputului; b) semnul "minus" indică o acțiune în sens contrar.

2) Suma coeficienților extensiivi și intensivi nu este, de regulă, egală cu unitatea, deoarece în formulele de calcul utilizate am approximat derivatele prin diferențe.